

גליון 36
ה'תשע"ט

פרשת
בלק

גליון שז"ת

וַגַּדְתָּ לְבָנֶיךָ
בַּיּוֹם הַהוּא

סימן קל"ח

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו ותברך
אורן נזרית

החזנה בעיד האבות באר שבע טובב"א

תוכן הענינים

סימן קלח.....ג
כלה ששמה כשם חמותה והיא מתאימה לשידוך מכל הבחינות, אין לדחות
ההצעה לשידוך, אלא הנכון שתוסיף שם על שמה, ותציין זאת גם במסמכים
הרשמיים ל' יום לפני החופה, וכן יש להקל ולגמור השידוך אם הכינוי של
שם הוא שונה כגון שהכלה וחמותה שם 'ברכה', אמנם לכלה קוראים 'ברוכי'
ולחמותה קוראים 'ברכי' וכן כל כיוצא בזה.

מפתחות.....ט

גליון שו"ת

הגדה
הגדה

מפי

הרב אודן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמות זכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

גרפיקה ועימוד:
א.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן קלח

(שו"ע אבן העזר סימן ב' יוד סי' ר"מ ס"ב)

שאלה:

נשאלתי מידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אורך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים א. האם יש איזה צד לקולא לגמור שידוך ששם הכלה וחמותה שוה? ב. אם לכלה וחמותה קוראים "ברכה", אולם הכינוי שלהן שונה, שהנה לחמותה קוראים "ברכי", ולכלה קוראים "ברוכי", האם אפשר להקל ולגמור השידוך?.

תשובה:

כלה ששמה כשם חמותה והיא מתאימה לשידוך מכל הבחינות, אין לדחות ההצעה לשידוך, אלא הנכון שתוסיף שם על שמה, ותציין זאת גם במסמכים הרשמיים ל' יום לפני החופה, וכן יש להקל ולגמור השידוך אם הכינוי של שמה הוא שונה כגון שהכלה וחמותה שמה 'ברכה', אמנם לכלה קוראים 'ברוכי' ולחמותה קוראים 'ברכי' וכן כל כיוצא בזה.

א. הנה כבר באר לנו מרן זיע"א באר היטב דין זה באורך ביבי"א (ח"ב אבהע"ז ס' ז) וז"ל: (א) רבי יהודה החסיד בצוואותיו (ס' כו) כתב, לא ישא אשה ששמה כשם אמו או שמו כשם חמיו. ואם נשאה ישנה שם האחד אולי יש תקוה. ע"כ. אכן בסוטה (י) מצינו, שמואל סבא חמוה דרב שמואל. וכן העיר בזה בסדר הדרורות (ע' שמואל סבא), שנראה מזה שלא היו נזהרים שלא יהיה שם החתן וחמיו אחד, אשר הזהיר ע"ז בצוואת ר"י החסיד. ע"כ. וכ"כ בס' עיון יעקב (סוטה שם). ע"ש. אולם בס' חסידים (ס' תעז) איתא בזה"ל: ב' אחים הנשואים לב' אחיות א' מהם ימות או לא יצליחו, לכך לא ישאו, או אחד מהם יגרש את אשתו אם נעשה הדבר כך. וכן יש זיווגים שלא יצליחו או א' מהם, אב וכן הנשואים

לב' אחיות, או אם ובת לב' אחים וכו'. וכן האדם שלקח אשה ששמה רבקה, או שם אחר, ובנו לקח אשה ששמה רבקה, ובן בנו לקח אשה ששמה רבקה, לא יצליחו. ע"כ. לפ"ז נראה שאין להקפיד אלא בג' זיווגים. ונראה דה"ה בחתן וחמיו שאין להקפיד אלא כשהם משולשים. וכ"כ להדיא בחכמת אדם (כלל קנג אות יג), וזת"ד, ודע דמ"ש ריה"ח שלא ישא אשה ששמה כשם אמו או שמו כשם חמיו, היינו כשהם משולשים, כגון ששמו ראובן, וכן חתנו שמו ראובן, אם יקח חתנו זה חתן ששמו ראובן, אז לא יצליח, כיון שהוא משולש. וכ"ה בהדיא בס"ח (ס' תעז). והעולם טועים בזה. ע"כ. ולפ"ז לא קשה מידי מההיא דסוטה. ועי"ל לפמ"ש החיד"א בס' ברית עולם (ס' תעז), דלכאורה קשה על הס"ח שכ' שב' אחים לא ישאו ב' אחיות, שזה היפך הגמ' (ברכות מד) פ' זוגות אחים כהנים נשואים לפ' זוגות אחיות כהנות. ותירץ, שכשם ששינוי המקומות ושינוי הזמנים גורם לכמה דברים, כגון הרפואות שבש"ס שאינם מועילות בזה"ז, גם לענינים אלו נשתנו הזמנים, שגברה הסט"א מעין הרע בזה. ועוד דאעיקרא לק"מ, דבו בפרק מרבית העם שנות דור ודור נהגו בזיווגים אלו ושכיחי טובא, ולא היה עין הרע בזה. אך עתה דלא אשתכת, העושה זיווג כזה יש בו משום עין הרע. ושומר נפשו ירחק מזה דאיכא עיה"ר. עכת"ד. ולפ"ז אף שנאמר שאין לישא אשה ששמה כשם אמו וכן שמו כשם חמיו, אף על פי שאינם משולשים, מ"מ אין קושיא מהגמ' סוטה הנ"ל. והרי הוא כמבואר.

(ב) ועינא דשפיר חזי להחת"ס (חאה"ע ס"ס קטז). שכתב, ע"ד מי שרוצה להדבק בחתן בחור וטוב. אלא דחייש עמ"ש העולם שלא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו, או ששם חמיו כשמו. אהובי, מאן דלא קפיד לא קפדי בהדיא

דבר בדברים כאלה שאינם אלא ענין סגולות. ואין לך בו אלא חידושו. אולם ראיתי להגאון מהרש"ם ח"א (ס"ס קלו) שהעיר לנכון ע"ד החכ"א, דבס' חסידים (ס"י תעז) לא מיירי כששם הכלה כשם חמותה, אלא מיירי שראש המשפחה נשא אשה אחרת ששמה רבקה, אחר מיתת אשתו הראשונה שהביאה לו בן. והבן נשא ג"כ אשה אחרת ששמה רבקה, וכן בן הבן, ובכה"ג הוא דבעינן משולשים. וה"ה באופן שהאשה ובתה ובתה לקחו אנשים בשם אחד. ואז לא יצליחו. ולא מיירי כלל בחתן וחמיו או כלה וחמותה. ודבר זה קבלתי ממו"ר הגה"ק מהר"ש מבעלז זצ"ל. ע"כ. אבל בעניותי לא משמע כן בספר חסידים הנ"ל, וז"ל, וכן האיש שהוא אלמון ויש לו בן וכו' וכן אדם שלקח אשה ששמה רבקה וכו' ע"ש. ומבואר כהחכ"א. וצ"ע. [וע"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ה (ס"י כח) שהניף ידו שנית בד"ז, והשיג על החכ"א שהצריך משולשים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש ח"ג (ס"י יג). ע"ש]. וכן העלה בשו"ת זה כתב ידי (ס"ס א) דלא בעינן משולשים, ודלא כהחכ"א. ע"ש. ועכ"פ עדיין יש מקום לומר שהואיל והראב"ד עביד עובדא בנפשיה, אמרינן מאן דלא קפיד לא קפדי בהדיה. כמ"ש החת"ס. וכמבואר בגמרא (פסחים ק"י:) לגבי זוגות. וע"ע במאירי (שם ט:): ד"ה בכמה מקומות. ע"ש. ודו"ק.

(ג) ותבט עיני להגאון הנודע ביהודה תנינא (חאה"ע ס"י עט), שנשאל מבן תורה אחד שמציעים לו שידוך, אלא ששמו כשם חמיו, וכתב, דע, ויהיו הדברים הללו חקוקים על לוח לבך, לזכרון הכלל הגדול, שאין רשות לכל חכם שלאחר חתימת התלמוד לומר דבר נגד התלמוד, והאומר דבר לסתור קוצו של יו"ד מדברי התלמוד לא יחשב בכלל חכמי ישראל. אמנם כשאנו מוצאים אחד מחכמי ישראל המוחזק בתורה וביראה, שכתב בספר דבר הסותר לד' התלמוד, חייבים אנו למשכוני

ובפרט דאיכא הכא זכות תורה, שאפילו בית עלי מתכפר להם בתורה וגמ"ח. ובאמת שלא מצאתי חשש זה בס' חסידים (ס"י תעז) אלא באופן ששלוש הנשים שמותיהן שוים, ויותר לא נמצא דבר. ש"מ דליכא קפידא במידי אחרנא. ויהיה זיווגם עולה יפה. עכ"ל. ומצאנו חבר לה' חכמת אדם הנ"ל, דלא קפדינן אלא במשולשים. אולם החיד"א ז"ל בשו"ת יוסף אומץ (ס"י לז אות ג) כתב, אודות צוואת ריה"ח דחתן וחמיו לא יהיו בשם א', וכן כלה וחמותה, הגם שרבים לא חשו לזה אני הצעיר ראיתי מעשים שלא הצליחו בזיווגם. ואתיא מכללא, אחת היתה שאמר אביה שאינו חש לזה, ולא היו ימים מועטים עד שמת החתן בקצור ימים ושנים והכלה אזלא ומדלדלא, ושוב נשאת ונתגרשה ומתה בחוסר כל. וזרע אין לה ר"ל. עכ"ל. וכ"כ מהר"ח פלאגי בס' רוח חיים אה"ע (ס"י סב ס"ק יג). ע"ש. וכ"כ בס' זבחי צדק (ס"י קטז ס"ק פא), שגם במדינתו (בגדאד) נזהרים הרבה בזה, ואם אירע שעשו כן משנים שם האחד או שם האחת. ויש שנשאו ולא הצליחו בזיווגם. ע"כ. ומתבאר מדבריהם דלא בעינן משולשים, אלא בכל גוונא הויא קפידא. ועיין בס' מזמור לדוד (דק"א ע"ב) בשם האר"י ז"ל, שהזהיר שאין טוב לאדם לישא אשה ששמה כשם אמו. ע"כ. ומשמע שא"צ שיהיו משולשים. אלא שלא הזכיר שלא יהיה שמו כשם חמיו. והנה ידוע כי הראב"ד בעל ההשגות היה חתנו של הר"א אב"ד, ולא חשש כלל ע"מ ששמו כשם חמיו. וכן העיר בזה ברוח חיים (שם). וע"ע בס' וימהר אברהם (מע' ח אות רצט). ע"ש. וע' בס' יפה ללב ח"ז (דמ"ז ע"א) שהובאה שם תשובת הרה"ג ר' רחמים יהודה ישראל ז"ל האב"ד דרודוס, שסומך סמיכה בכל כחו על החכ"א דבעינן משולשים. דלא כחכם א'. והרהמ"ח שם האריך למעניתו להחמיר הרבה בדברים אלו, ונסתייע ג"כ מדברי האר"י ז"ל הנ"ל, ודן מזה להיכא ששמו כשם חמיו. וע"ש. ואינו מוכרח. שאין ללמוד דבר מתוך

אנפשין לתרץ דבריו שלא דיבר אלא רק לשעה או למשפחה פרטית. וכיו"ב אנו מוצאים לריה"ח בצוואתו דברים שכמעט אסור לנו לשמעם, כי הוא אומר (בסי' כה) שלא ישא אדם בת אחותו, ובגמ' (סנהדרין עו:) אמרו שהוא מצוה, וכן שלא ישאו ב' אחים לב' אחיות, ובגמ' (ברכות מד) פ' זוגות אחים כהנים נשאו פ' זוגות אחיות כהנות וכו'. ואם היה החסיד מצווה כן לכל ישראל, ה"ה סותר לד' התלמוד, והיה אסור לנו לקבל דבריו כלל. אבל האמת יורה דרכו כי רק לזרעו אחריו צוה לדורי דורות, כי ראה ברוה"ק שזרעו לא יצליח בזיווגים אלו. וד' הש"ס על הכלל. וכו'. ומלבד כ"ז כיון שהשידוך הוא עם צורבא מרבנן שומר מצוה לא ידע דבר רע. ותמיהני על רוב העולם שאין חוששים להמנע מלתת בתם לע"ה והוא נגד ד' חז"ל שאמרו שהוא ככופתה ומניחה לפני הארי, ולהתחתן עם צורבא מרבנן ששמו כשמו הם שואלים, ולא תהא תורה שלמה שלנו כצוואה בעלמא. לכן יגמור השידוך וכו'. ע"כ. ודבריו חיים וקיימים. וכן ראיתי בשו"ת הון יוסף זאמירו (סי' ט), שהביא דברי הנוב"י, והסכים עמו להלכה, וכתב להשיב ע"ד החיד"א שחשש משום עין הרע וכו'. וכתב אנו מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא. עכת"ד. אך לעומתו כ' הרה"ג מהר"ם סוזין בתשו' שם (סי' י), שהנוב"י הפריז על המדה בזה, ול"י מה כל החרדה בזה, שהרי אף במה שמפורש בתורה להיתר, באו חז"ל ואסרו כגון מצות לנכרי תשיך. וע' חו"י (סי' קמב). ויד מלאכי (סי' רצו). ואין לחלק בין חכמי התלמוד לחכמים שלאחר התלמוד, שהרי רבינו האר"י ז"ל כ' בכמה דברים, אשר עצמו מספר, היפך הש"ס והראשונים, ואפילו בד' שיש בהם חשש ברכה לבטלה. ע' ש"צ (ד"ז ע"ג) והלאה. וגדולים וקדושים אינם זים מדבריו, ולמה יגרע כח ריה"ח שידע סודן של דברים והחמיר בשב ואל תעשה וכו'. עכת"ד. ורוח בטני הציקתני מפני היד שנשתלחה כלפי אור עולם הנוב"י ז"ל, ודבריו

המצודקים, (ושלא לתת יד לפושעים לומר, שיש רשות לחכמי כל דור ודור, לשנות ח"ו מדברי התלמוד, לפי רוח הזמן, ואפילו בשו"ת), ואטו דהנוב"י היא, והרי מבורר דבר זה בראשונים, שאף להחמיר אין רשות לגאונים שלאחר התלמוד לגזור גזרות חדשות. וכמ"ש הרא"ש (פ' במה מדליקין סי' טו). וע"ע לה"ה (פ"ה מה' חו"מ ה"כ). ובגדולי האחרונים שהובאו בשו"ת יביע אומר ח"א (חאו"ח ר"ס טז). ע"ש. וכ"כ מרן הכסף משנה (רפ"ב מה' ממרים), שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים. וכן עשו גם בחתימת התלמוד שמיום שנחתם הש"ס לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליו. עכ"ל. וע"ע ביפה ללב ח"א (דלד, ע"ד), ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ה (סי' רב). ודו"ק. וע' תוס' מגילה (לא). ומ"ש מהר"ם סוזין ראייה מההיא דלנכרי תשיך, ואפ"ה אסרו חכמים שמא ילמוד ממעשיו. וכמ"ש החו"י. הנה כבר ידוע מ"ש לתרץ בשו"ת דברי יוסף אירגאס (סי' מח), שהרי לא אסרו אלא ביותר מכדי חייו. ודוקא לע"ה. אבל כדי חייו שרי. וכן לת"ת. והחזיק בד' הט"ז שכתב, שאין כח ביד חכמים לאסור דבר המפורש בתורה להיתר. ע"ש. וכ"כ בשו"ת נודע ביהודה מה"ת (חיו"ד סי' סב). וכן תירץ מהר"ח בן עטאר בראשון לציון (חגיגה יז). וכ"ה ביד מלאכי (סי' רצה). וע"ע בברכי יוסף (סי' תקפח סק"ב). ובשו"ת חת"ס ח"ו (סי' נב). ובס' משמרות כהונה (כתובות נא:). ובשו"ת מהר"י אסאד (חאה"ע סי' קסא). ובשו"ת תורת חסד מלובלין (חאו"ח סי' יא). ע"ש. ואכמ"ל. ומ"ש עוד מהר"ם סוזין, מההיא דהאר"י ז"ל שפסק בכ"ד היפך הש"ס וכו', הנה אף בזה עבידי רבנן דמשנו שלא יהיו דבריו היפך הש"ס והפוסקים, ואם אין דרך לנטות ימין ושמאל, בודאי דלא קי"ל כוותיה. וכמ"ש הרדב"ז בתשו' (סי' פ) ובמג"א (סי' כה). ע"ש. וע' להחיד"א ז"ל בס' ככר לאדן (סי' ה אות ז) שכ', דזימנין כמה גדולי ישראל שרואים לדברי האר"י ז"ל, ואעפ"כ אינם זים ממנהגיהם.

וכמ"ש הפר"ח א"ח (סי' מו) וכו'. ע"ש. וע"ע בעקרי הד"ט (סי' כב אות נו). ע"ש. והנה גם מהר"י זאמירו בשו"ת הון יוסף (סי' יא), הניף ידו שנית להשיב ע"ד מהר"ם סוזין. ודחה ראיתו מד' האר"י וכו', שהרי כ' הש"צ שם שאין לעשות כן בפרהסיא. וכ"ש שאינו יכול להכריח בהם למי שאינו נוהג. וכמ"ש הרא"ם בתשובה. ושוב הביא הש"צ שם ד' הרדב"ז, דבכ"מ שהקבלה חולקת על הגמרא והפוסקים הלכה כד' הגמ' והפוסקים. והוסיף להביא לדוגמא את דברי החיד"א בברכי יוסף יו"ד (סי' שכב סק"ב), דמ"ש האר"י ז"ל בשעה"מ (פ' שלח), שגם עתה שהחלה הולכת לשרפה, ידקדקו להפריש א' ממ"ח, לא שמיע לן ששום חסיד בדורינו נוהג כן. וכ"כ בס' יעיר אזן (מע' ח אות ו). ע"ש. וכ"כ הפר"ח בליקוטי יו"ד (סי' שכב) בשם המבי"ט. ועכ"פ עלינו להשיב מדין הש"ס והפוסקים, ולא תהיה תורה שלמה שלנו כצוואת ריה"ח ז"ל וכו'. עכת"ד. וע"ע מש"כ לעיל (חאו"ח סי' כה אות יד). ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרין.

(ד) אמנם ראיתי להגאון מצאנו בשו"ת דברי חיים ח"א (חאה"ע סי' ח), שגם הוא ז"ל כ' להשיג בזה על הנוב"י, דשרא ליה מאריה שהרחיב בלשונו נגד ר"י החסיד רבן של גולת אריאל, ובאמת אין להקשות מדברי הגמ' עליו, שכיו"ב אמרו מצות יבום קודם, וכשראו שאין הדור מכוונים לשם מצוה חזרו לומר מצות חליצה קודמת. וה"נ י"ל שאם היה החיתון לש"ש כמו בדורות הראשונים, שומר מצוה לא ידע דבר רע, ומש"ה לא נזהרו בזה חכמי התלמוד, ואדרבה ציוו לישא בת אחותו. אבל החסיד ראה שהדורות אין מכוונים לש"ש והעלה לפי גודל חכמתו מה שיש להקפיד בעניני הזיווג. ואין בידי חכמי האחרונים לדחות ד' הקדמונים אם לא נמצאו חולקים עליהם, כי אנו כאין נגד חכמתם. ועלינו לקבל דבריהם באהבה הגם שהוא נגד התלמוד. אך מחמת שהדבר מסופק אם לזרעו כיון או לא, בכה"ג

נאמר אם הלכה רופפת בידך צא וראה מנהג העולם, והנה במדינתנו אין מדקדקים אלא באשה ששמה כשם חמותה, וד"ז מבואר גם במשנת חסידים להחמיר. ובשאר דברים אין מדקדקים, וכנראה שלא היה כוונת ריה"ח בהם רק לזרעו. ולכן אין לחוש כלל בשאר דברים. עכת"ד. והנה מ"ש לדמות ד"ז לענין יבום וחליצה, במחכ"ת הא לא דמיא כי עוכלא לדנא, דשאני התם שנמצא פוגע באשת אחיו שלא לשם מצוה. וכדאמר אבא שאול מה"ט שקרוב בעיניו שהולד ממזר (יבמות לט:). משא"כ בכל הני שאין בהם שום חשש ערוה כלל. וגם בגמ' (יבמות סב:) סתמו שמצוה לשאת את בת אחותו, ולא חילקו בזה בין לשם מצוה או לא. וכבר בדורותם אמר אבא שאול עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה. וזה ודאי דוחק גדול לחלק בין כוונה לכוונה, בין דורות לדורותינו, שאין אלו אלא דברי נביאות. ומ"ש הגאון מצאנו, שאין ביד חכמי האחרונים לחלוק על הקדמונים כשאין חולק עליהם, הנה זה אמת ויציב בדברי הלכה שחידשו הראשונים מדעתם וסברתם הרחבה מני ים, אבל בכה"ג שאין לזה שום שורש ויסוד בהלכה, רק דרך צוואה בעלמא, ולא הזכירו דבר זה בלשון איסור כלל. ומה גם שהם ממש כגזרות חדשות אחר סתימת התלמוד, שכ' הפוסקים שאין רשאים לחדש דבר מעתה, וכנ"ל, אין צורך למצוא חולקים על ריה"ח מן הפוסקים הקדמונים. ומכ"ש שכך משמע ממעשה רב של הראב"ד שנשא בת הר"א אב"ד. וכנ"ל. הן אמת כי מצאתי חבר להגאון מצאנו, הוא הגאון שם אריה (חיו"ד סי' כז) בד"ה אכן נראה, שג"כ כ' לחלק בין דורותינו שאינם מכוונים לשם מצוה. והביא ראיה לזה ממ"ש בס' חסידים (סי' תפח) שכ', רוב בנים דומים לאחי האם, ולכך אמרו הנושא בת אחותו חסיד, וכשמוליד בנים מבת אחותו הרי יהיו חסידים כמותו. אבל רשע שמכוין להנאתו שתהיה לו בת אחותו יפה, ולא לקחה לשם מצוה זה אינו טוב. ע"כ. ובחנם תמהו על ריה"ח בזה.

ע"כ. וכ"כ בס' אפי זוטרי (סי' ב). ע"ש. מ"מ נראה דלדינא שאר כל הפוסקים חולקים עליו, דלא משתמיט שום פוסק אחר שיחלק כן. ואשר על כן פסק רבינו הרמ"א בהגה (סי' ב ס"ו), שמצוה לאדם לשאת בת אחותו. וי"א אף את בת אחיו (רמב"ם פ"ב מהא"ב). ע"כ. וכ"פ עוד הרמ"א (בסי' טו סכ"ה). ולא חשש כלל לצוואת ריה"ח, וע"כ דלא קי"ל בזה כד' ריה"ח. וע"ע בתוס' יבמות (סב:) ד"ה והנושא. ומצאתי להגאון מחוסט בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קיח), שג"כ דחה ד' הדב"ח, וקיים ד' הנוב"י עפ"ד הרמ"א. וכן ראיתי למהר"ח פלאגי בשו"ת חיים ושלום ח"ב (ס"ס יג) שכ' להשיב ע"ד מהר"ם סוזין שהשיג על הנוב"י בזה. והכריע כדברי הנוב"י. ע"ש. וכעת אמ"א. וכ"כ עוד בספרו כל החיים (מע' ת אות יט). והוסיף במלואים (שם) וכן מצאתי הלום בשו"ת הרמ"ץ (חיו"ד סי' פז), שהסכים לד' הנוב"י. ע"ש.

(ה) והנה מ"ש הדב"ח במסקנתו להקל בכל צוואת ר"י החסיד, זולת כששם הכלה כשם חמותה. משום שלא ציוה ריה"ח אלא לזרעו. (וזה כדברי הנוב"י). אין זה ברור כ"כ, כי בצוואות ריה"ח (סי' כח) כ', ב' בני אדם ששמותיהן שוים לא יזדווגו יחד בילדיהן. וזה ספק אם לזרעו או לכל אדם. עכ"ל. ומשמע שבשאר הדברים הצוואה היא לכל אדם. וכן ישנם שם עוד צוואות שמפורש בהם שהם לזרעו דוקא. ומשמע שהשאר הם לכל אדם. וכמו כן יש לדייק ממ"ש בס' חסידים (סי' תעז). ע"ש. וכן העיר בזה בשו"ת חיים ושלום ח"ב (סי' יג). ע"ש. וע"ע בשו"ת זה כתב ידי (סי' א). ע"ש. ובאמת שאף זרעו אחריו לא חששו לצוואות ריה"ח. וכמ"ש בשו"ת שם אריה (חיו"ד סי' כז) ד"ה והנה על וכו', וזת"ד, ושמעתי מהרה"ג מוהר"ר מרדכי מרגליות אב"ד סטנאב, שהיה לו קבלה מאבותיו, כי בזמן מהרש"א ז"ל, באסיפת גדולי הדור בזמן ההוא דיברו על אודות צוואת ריה"ח, ועמד הגאון מהרש"א

על רגליו ואמר, אני מבני בניו, ובצוואה הנ"ל כ' שלא יקרא איש מזרעו את בנו לא יהודה ולא שמואל, ואני זה שמי שמואל ושם אבי יהודה. ע"כ. ושאלתיו למה באמת לא חששו לצוואת זקנים ריה"ח, והשיב כך שמעתי סתם. והוא פלא באמת. עכ"ל. (ושם אח"ז כ' להעיר על הנוב"י שכ' שהצוואה היא רק לזרעו, שהרואה שם יראה שבמקום שהוא רק לזרעו כתב כן בפירוש, הא סתמא הוא לכל אדם. ע"ש. וע"ע בשו"ת הון יוסף (סי' ט). ע"ש.) והנה אנה ה' לידי קונטרס דברי זאב חלק יט (דף כג ע"א), ושם כ' בשם הגאון מהר"ם פרובינצאל, כן הוא בתשובותיו ח"א (סי' ט). ע"ש. כי צוואות ריה"ח אינם ממנו, ותלמיד ייחסם לו, ואין להאמין בהם. ע"כ. וכעת אמ"א. וע"ע בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' עט), שלא נתפשטו כל צוואות ריה"ח ורובן בטלות. וכן תמך בזה בשו"ת חיים של שלום ח"ב (ס"ס ע). ע"ש. וע' בשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (חאה"ע סי' קמג), שהביא דברי הגאון שב יעקב (סי' כג), ששמע מכמה גדולי רבנים שלא הקפידו אף לכתחלה אודות שם אחד לחתן וחמיו, שי"ל שצוואה זו היא רק לזרעו. וכן ה"ד הנוב"י הנ"ל. והוסיף, שכן השיב כבוד אא"ז מו"ר הגאון מהרש"ז מלאדי נ"ע, שאף בענין שם הכלה כשם חמותה, שבזה יש קפידא יותר משאר שמות שוין לפי שזה הוזכר בס' משנת חסידים, ואפשר שהוא מהאר"י ז"ל, ולא הוזכר שם עוד דבר כלל. וצ"ל דצוואות ריה"ח (בשאר דברים) לזרעו דוקא, ועכ"ז אם אין השמות שוים ממש, כגון שהאחת נקראת רחל, והשנית נק' רבקה רחל, אין לחוש כלל, ע"ש. (ומ"ש בענין כלה וחמותה בשם א', שהובא בס' משנת חסידים, ואפשר שהוא מהאר"י ז"ל, דבר ה' בפייה אמת, כי כ"כ גם במזמור לדוד פארדו בשם האר"י וכנ"ל. וכן מחלק הגאון מצאנו בשו"ת דב"ח הנ"ל.) וכ"כ עוד מספרו צ"צ פסקי דינים על יו"ד (סי' קטז). דף רי"ג ע"ג. ע"ש. ושם הזכיר ההיא דס"ח (סי' תעז), ואעפ"כ סובר שזה דוקא לזרעו, והוסיף, שגדולה מזו כ' הגאון שב יעקב (סי' כג), שאפילו ע"ד המבואר שם שהוא ספק אם

הוא לזרעו דוקא או לכל אדם, אין לחוש בדיעבד. ואף לכתחלה לא הקפידו רבנים וגדולים. ושם העיר ג"כ מהגמ' (סוטה י) שמואל סבא חמוה דרב שמואל. ובמנחות (כט:) רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולי. ולכאורה כיון דבגמ' מבואר להיפך מריה"ח אין להקפיד. וע' תה"ד (ס"ס ריא) שכ' עמ"ש בס' חסידים נגד הגמ' דליכא למסמך עליו. [ע"ש היטב]. אלא דלפמ"ש בס"ח (סי' תעז) שצריך רחמים גדולים לזה, אין ראייה מהאמוראים דנפישא זכותיהו וכו'. עכת"ד. וכ"כ הגרש"ק בס' קנאת סופרים (דל"ט ע"ד). ע"ש. וע"ע בשו"ת ערוגת הבושם (חיו"ד סי' קיח) שגם הוא העלה שצוואת ריה"ח הם רק לזרעו אחריו. וה"ד הגאון שב יעקב הנ"ל.

(ו) וכן בקדש חזיתיה להגאון מלובלין בשו"ת תורת חסד (חאה"ע סי' לט), שכתב להוכיח היפך צוואת ריה"ח, מההיא דסוטה (י) שמואל סבא חמוה דרב שמואל. וע' להגרד"א בשו"ת נשאל דוד חאה"ע"ז (ס' לו דקס"ב רע"א) שג"כ העיר מזה ליישב תמיהתו ע"מ שנהגו להקל בזה נגד הס"ח, וכתב שמנהג ישראל תורה הוא וכו'. ועכ"ז שומר נפשו ירחק מהם. ע"כ. וכן במנחות (כט:) רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולי. אלא שבחולין (ק) הגירסא רמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולי. וכן הוסיף להעיר עמ"ש ריה"ח שלא יהיו שמות המחותרים שוים, ומצינו בגמ' ברכות (מב) רב יהודה איעסק ליה לבריה בי רב יהודה ב"ח. וכו'. וכ' ליישב עפ"ד החיד"א דהשתא חיישינן טפי משום עין הרע. א"נ י"ל עפמ"ש בס"ח שצריך רחמים גדולים וכו', ולפ"ז שאני אמוראי דנפישא זכותיהו. א"נ עפמ"ש החכ"א והחת"ס דבעינן משולשים וכו'. והוסיף לצרף לספק דשמא רק לזרעו אמר כן, כמ"ש הגאון שב יעקב וכו'. עכת"ד. והנה בנוגע לראיה מברכות (מב) ששמות המחותרים שוים, ראיתי למהר"ח פלאגי' בס' רוח חיים (סי' סב ס"ק יג) שהביא ראיה זו ממר בריה מהרי"ץ פלאגי' (המח"ס

יפה ללב). וכ' עליו, דמעיקרא אין פירוש הגמ' דהיתה בת רבי יהודה ב"ח, אלא שעשה החופה בביתו, וכך הוא דרך התלמוד לומר כן, כמ"ש ה' ברכת אליהו בסוה"ס. עכ"ל. וראה זה חדש הוא, כי באמת הפירוש בש"ס בכ"ד שנשא את בתו. וכדאיתא בכתובות (נב:) רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה. ופרש"י, אבא סוראה חמיו היה והשיא רב פפא לבנו את אחות אשתו. ע"ש. וכן בכתובות (סב:) ר' איעסק ליה לבריה בי ר' חייא וכו', יתיבו ועיינו במשפחות, ר' אתי משפטיה בן אביטל, ר' חייא אתי משמע אחי דוד. ע"ש. וכ"ה בכ"ד בש"ס. וכן ראיתי בשו"ת השיב משה (סי' סט), שהעיר ג"כ ע"ד ריה"ח מברכות (מב) דרב יהודה איעסק ליה לבריה בי רב יהודה ב"ח. ופירושו ידוע. ע' ברכות (כה:) וכתובות (סב:). וזה פשוט וברור. וכו'. ע"ש. וכן הוכיח במישור בשו"ת מהרש"ם ח"ה (סי' כח). ע"ש. וכ"כ הגאון מהר"ל דיסקין בקו"א (סי' רא), להוכיח, מההיא דברכות מב דרב יהודה איעסק לבריה בי רב יהודה ב"ח, דמכאן ראייה להנודע ביהודה שאין להקפיד בשמותיהן שוין, כ"א בשוים בשם אביהן, שאביו של רב יהודה (סתם) הוא רב יחזקאל (קידושין לב). עכ"ל. ולא ידעתי איה מקום כבוד דברי הנוב"י בזה, כי רק החכ"א והחת"ס הנ"ל כתבו לענין חתן וחמיו שצריך שיהיו משולשים. אבל בזה ל"מ. והנוב"י לא כ' אלא שצוואת ריה"ח אינה אלא לזרעו אחריו. והלום ראיתי בשו"ת זכרון יהודה ח"ב (ס"ס קפז), שג"כ כ' להעיר מההיא דברכות (מב) דמשמע דלא כריה"ח, ונדחק לדחות ראייה זו. ע"ש. וכן ראיתי בס' יפה ללב ח"ב בחי' לברכות (מב) שהעיר בזה, וכ' שיש דוחים לומר בי רב יהודה ב"ח, היינו בתוך ביתו, אבל לא שנשא בתו, וכ' דל"מ כן והוכיח במישור מכתובות (סב:) הנ"ל. ע"כ. והן ראינו שדחיה זו היא למר אביו ונכתב בספר רוח חיים הנ"ל. וכ"כ מר אחיו מהר"א פלאגי' בס' רוח חיים שם (ס"ק טוב). וע"ע בשו"ת שמע אברהם (סי' לה). ע"ש.

(ז) וחזי הוית בשו"ת זכרון יהודה ח"ב (סי' קמו) שנתן טעם לד' ריה"ח שלא יהיה החתן וחמיו וכן כלה וחמותה בשם אחד, לפמ"ש ביו"ד (סי' רמ) שאסור לקרוא לאביו ואמו בשמם, וגם לאחרים אין לקראם כששמם שוה לאו"א וכו', ומעתה אם שם החתן כשם החותן, עוברת הבת על מצות כבוד אב ואם, כשקוראה לבעלה בשמו בפני אביה, וכמו כן כששם הכלה כשם חמותה, עובר הוא על מצות כבוד אב ואם, כשקורא לאשתו בשמה בפני אמו. (וע"ע שם שהביא ראי' לדין הנ"ל מגיטין (לד:) שפרש"י, שרבה קראו לאביי נחמני על שם אביו וכו'. ויותר היל"ל כמש"כ לעיל (בחיו"ד ר"ס טו). ע"ש.) עכת"ד. וכ"כ עוד ה' זכרון יהודה ח"ב (סי' קפז). ע"ש. וכ"כ הגר"א קלאצקין ז"ל בשו"ת אבן הראשה (סי' לא). ע"ש. וע"ע בשו"ת מנחת אלעזר ח"ג (סי' יג). ובשו"ת בית נפתלי (ס"ס יב) בהגה מבין המחבר. ע"ש. וע"ע בשו"ת צפנת פענח הנד"מ (ס"ס קכח). ובאמת שהמנהג פשוט אצלנו לקרוא את הבנים בשם אבי הבעל והאשה, אף כשהם בחיים. ואת הבנות בשם אמותיהן. ואם היה קפידא בד"ז שלא להזדווג כששם החתן כשם חמיו ושם הכלה כשם חמותה, כ"ש שהיה לנו להקפיד לכתחלה שלא לקרוא לבנים ולבנות בשם האבות והאמהות. וע' בס' חסידים (סי' תס) שכ' נכרים שקוראים לפניהם בשם אביהם אין בכך כלום, והיהודים מקפידים על כך. ויש מקומות שאין קורין אחר שמות החיים אלא אחר שכבר מתו. עכ"ל. והנה בכיו"ב אמרינן פוק חזי מאי עמא דבר, כי אדרבה נחשב ד"ז לכבוד כשקוראין לבניהם בשם ההורים בחיים חיותן. וכנודע. אלמא דלא קפדינן בהכי. וע' בשו"ת מהר"י אסאד (חיו"ד סי' רמז), דה"ט משום שאפשר להזהר שלא יקרא את בנו בפני אביו, אלא בכנוי. ע"ש. וע"ע בתשו' רשב"ש (סי' רצא), שהיו קוראים לבן על שם זקנו בחייו. ומטי בה בשם הרמב"ן. [וע' דרכי תשובה (סי' קטז ס"ק נו). שאם שם הכלה כשם חמיה (שמחה) אין להחמיר. ע"ש]. וכ"כ בשו"ת אבני חפץ

(סי' טז אות ב), וע"ע נראה יותר שעיקר הטעם של ריה"ח משום עין הרע. וכמ"ש החיד"א. וע' בשו"ת אבן הראשה (שם) שג"כ העיר מהגמ' (סוטה י) שמואל סבא חמוה דרב שמואל. ובמנחות (כ"ט:) רמי בר תמרי חמוה דרמי בר דיקולי. וכו'. ע"ש. וכ"כ להעיר בזה הג' משאוול בס' זכר יהוסף בחי' לברכות (מד). ובסוף יבמות (דצ"ח ע"ד). ע"ש. וע"ע בשו"ת אמרי אש (חיו"ד סי' ס). ע"ש. ובמילואים כתב כעת נזכרתי מד' הגאון בעל פרי הארץ הובא בשו"ת שדה הארץ ח"ג (חיו"ד סי' כב), בשם מדרש חז"ל, שנדב ואביהוא נקראו על שם אבות אביהם ואמם, ונדב על שם אבי אמו אלישבע בת עמי - נדב, ואביהוא ר"ל אבי - הוא, היינו אביו של אהרן. ובשביל שהקדימו שם אביה נענשו ומתו גם שניהם. ועפ"ז למד שיש זלזול לאביו אם יקדים שם חמיו לבן הבכור. ע"ש. וע' בשו"ת מעשה אברהם (ס"ס מז) שאפי' אביו חי דינא הכי. ע"ש. וע"ע בשו"ת ויען אברהם (חיו"ד סי' כז). ודו"ק. ע"ש. וע"ע בשו"ת שאלת שלום מה"ת (סי' רמג), ובס' גנזי יוסף (ס"ס פח). ובשו"ת יד אלעזר (סי' קיא).

(ח) וראיתי בשו"ת מקור חיים (סי' לה), שנשאל אם יש לחוש לצוואת ריה"ח, והביא דברי הנוב"י שכ' שלא צוה אלא לזרעו, שהרי גמ' מפורשת היא ביבמות (כ"ב:) שמצוה לישא את בת אחותו, דאמרינן, האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה סלע לעני בשעת דחקו, עליו הכ' אומר אז תקרא וה' יענה וכו'. אלמא דמצוה היא. ע"כ. וכ' ע"ז, ולדעתי אחרי שריה"ח הוא מבעלי התוס' ורוה"ק שורה עליו, לא נוכל לתרץ דבריו בדוחק לומר שלא צוה אלא לזרעו, כי אין לשונו הק' משמע כן. ואדרבה מהגמ' הנ"ל יש ראייה לדבריו, דאיתא בחגיגה (ה) ריו"ח כי מטי להאי קרא בכי, והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות, מאי רעות וצרות וכו' שמואל אמר זה הממציא מעות לעני בשעת

מדה טובה, שאינו אוהב אחרים, אינו מחוור, שא"כ היל"ל להגמ' לומר שמי שאינו מקרב אלא את קרוביו וכו', עליו הכ' אומר אז תקרא וה' יענה. א"ו שכולם לטובה נאמרו. וטוב שכן קרוב מאח רחוק, לקרבו יותר מאחרים. וזה פשוט וברור.

(ט) ואנכי הרואה בשו"ת אבן הראשה (סי' לא), שכ' ליישב באופן אחר, בהקדם מה שנתברר בנסיון לגדולי הרופאים, כי מרבית הנולדים בעלי מומין חרשים אלמים עורים וכו', הם כשהאב והאם שארי בשר, כמו מנישואי בת אחיו ובת אחותו וכדומה. וכל שהזוג קרובים יותר זל"ז במשפחתם ירבה מספר הנולדים מהם בעלי מומין. וכשאינן יחס וקורבה בין הזוג לא יולידו בעלי מומין אלא במקרים רחוקים מאד. ואף כי הרבה (מן החוקרים) יטילו ספק בזה, שאולי היו סיבות אחרות לזה, בכ"ז רבים יחליטו זאת לדבר ברור. ומ"ש בגמ' שעליו הכ' אומר אז תקרא וה' יענה אלמא דמעליותא היא, היינו לפי שיש ענין מצוה, וכפרש"י, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. וכשראה החסיד שאין מכוונים לשם מצוה, אלא לשם ממון או נוי וכו', צוה שלא ישא בת אחותו בגלל הנזק היוצא מזה לבניהם. עכת"ד. וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה (סי' רב). וע' בשו"ת מהרש"ג ח"ב (סי' רמ). ובזה יש קצת ליישב ד' הדב"ח מצאנו (הני"ל אות ד). ע"ש. ומ"מ אכתי לא איפרק מחולשא, כי נראה שרז"ל אינם סוברים כד' הרופאים בזה, וכמו שנראה מד' ה"ה (ספ"ב מהא"ב) כ', דעת רבינו (שכ' דה"ה לבן אחיו), כמ"ש במדרש נשא אדם אשה מקרובותיו עליו הכ' אומר עצם מעצמי ובשר מבשרי. והענין שאהבת הקרובים היא טבעית וכו'. ע"ש. וע"ע במאירי (יבמות שם). ומשמע שאין בזה נזק. ועכ"פ מסתבר דריה"ח לא אתי עלה מטעם נזק טבעי כד' חכמי הרופאים. ויגיד עליו רעו שכולם סגולות, וחשש עין הרע ניהו, וכמ"ש החיד"א, וכן בשו"ת השיב משה (סי' ט). ובס' יפה ללב ח"ד אה"ע (סי' סב).

דחקו. ופירש"י, שהמתין מליתן לעני עד דחקו ולא קודם לכן. אלמא דהמלוה לעני בשעת דחקו יהיה לו צרות, והגמ' מזווגן הנושא את בת אחותו והמלוה לעני בשעת דחקו. לומר שלשניהם יהיה צרות, והפסוק שמביאה הגמרא מורה ע"ז שלא יהיה מאותן שטרם יקראו ואני אענה, אלא אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני. ולכן צוה ריה"ח שלא לשאת בת אחותו. ומ"ש בגמ' כן גם על האוהב את שכניו וכו' היינו כי הוא אוהב את שכניו ולא כל אדם, ומקרב רק את קרוביו ולא בנ"א אחרים, והיא ג"כ איננה מדה טובה. עכת"ד. והמעייין ישר יחזו פנימו כי במחכ"ת הוציא את הגמ' מפשטה, ודרך בדרך דרש בפ"י הגמ', ועשה ממצוה עבירה, ומברכה קללה ח"ו. וכמבואר בב"ב (ט): א"ר יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, דכתיב הלא פרוס לרעב לחמך וכו', וכתיב, אז יבקע כשחר אורך, וארוכתך מהרה תצמח, והלך לפניך צדקך, כבוד ה' יאספק, אז תקרא וה' יענה, תשוע ויאמר הנני. ע"ש. (ע"פ הב"ח). ומבואר שחז"ל פירשוהו על הנותן צדקה לעני, שמתברך בשש ברכות הללו, ואינה קללה ועונש ח"ו. ומה שתמך יסודו ע"פ הגמ' חגיגה (ה), כבר עמדו בזה התוס' במקומו, וכ' לחלק דהכא המלוה מעות לעני בשעת דחקו למעליותא איתמר, ולא דמי להתם. ע"ש. וכ"כ הריטב"א (יבמות ג). וע"ע במאירי שם. וממילא גם הנושא את בת אחותו, חשבוה לטובה. וכפרש"י ותוס' שם. וכ"פ הרמב"ם (ספ"ב מהא"ב), שמצות חכמים היא שישא אדם בת אחותו, וה"ה לבת אחיו שנאמר ומבשרך לא תתעלם. ע"כ. וכן הפסוק אז תקרא וה' יענה הוא לטובה, שיקרא אל ה' ויענהו. וז"ל הרמב"ם (פ"י מה' מתנות עניים ה"ז), וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על שלחנו, ה"ז קורא אל ה' ויענהו ומתענג, שנאמר אז תקרא וה' יענה. ע"כ. וכ"כ המאירי ביבמות שם. ע"ש. (וע' במהרש"א בח"א שם). וכמו כן הפירוש שכ', שהמקרב את קרובו, ואוהב את שכניו, אינה

ז"ל בהקדמה לס' עץ חיים, בשם האר"י ז"ל, שקבלת הראב"ד היא קבלה אמתית מפי אליהו ז"ל שנגלה אליו. ע"ש. ולכן אמר רזה"ק הופיע בבית מדרשנו וכמ"ש החיד"א בפתח עינים (ב"מ פו) בשם מהרח"ו. ושם הביא עוד שכ"כ מהר"ם ריקאנטי (פ' נשא) שאליהו נגלה להראב"ד. ע"ש. וע"ע בפ"י הרדב"ז (ר"פ יב מה' ביכורים), שהראב"ד היה בקי בחדרי סודות תורה"ק. ע"ש. ועכ"ז לא חשש כלל לענין זה שכ' ריה"ח שלא יהיו חתן וחמיו בשם אחד. ומיהו יד הדוחה נטויה לומר כי נשא את בת הר"א אב"ד לפני שיכנס בחדרי תורת האמת. ומ"מ הואיל ויש בזה ס"ס אזלינן לקולא. ואף על פי שבכלה וחמותה בשם א' נכון להחמיר יותר מאשר חתן וחמיו בשם א', הואיל ונפק מפומיה דהאר"י ז"ל. וכמ"ש הגאון מליבאוויטש בשו"ת צמח צדק בשם הגר"ז, וכ"כ הגאון מלובלין בשו"ת תורת חסד. הנה גם לזה יש תקנה להוסיף שם על הכלה. (ויש לעשות תקנה זו גם לחתן ששמו כשם חמיו). והגם שריה"ח כ', שדוקא אם נשא ישנה את שמו אולי יש תקוה. (כולי האי ואולי). וכן פקפק ע"ז ברוח חיים (ס"ב ס"ק יג). וכ"כ בס' יפה תלמוד (ברכות מב) ע"ש. מ"מ רבו האחרונים ז"ל שכ' להקל בזה ועשו מעשה כמה פעמים. וכמ"ש הצמח צדק והתורת חסד הנ"ל. וכ"כ בשו"ת מהר"ם בריסק ח"א (ס"י קכט), בשם הגה"ק משינאווא. וכ"כ בשו"ת השיב משה. ובשו"ת אמרי אש. וכ"כ בשו"ת שם אריה (חאה"ע ס"י סה). ובשו"ת מהרא"ש היילפרין (ס"י סה). וכן פסק הגרש"ק בשו"ת קנאת סופרים (דל"ט ע"ד). וכן העלה בשו"ת בית נפתלי (ס"י יב). וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חאו"ח ס"ס קה), שכבר נהגו העולם להוסיף שם לחתן קודם שלשים יום מן החופה. וכן עשה גאון אחד. ע"ש. וע"ע בשו"ת לבושי מרדכי (נדפס תרצו, ס"י צא וצב וקיב ור"כ). ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ה (ס"י כח) בשם כמה גדולים רבים ועצומים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש ח"ג (ס"י יג). ע"ש. וע"ע בשו"ת טוב טעם

(י) והנה ראיתי להגר"ח פלאגי בס' רוח חיים (ס"י סב ס"ק טו), שהביא מ"ש בצוואת ריה"ח (סימן ל), לא ישא אדם ב' אחיות זו אחר זו, ודוקא לזרעו, כך מצאתי. ומסתמא גם בב' אחים לב' אחיות ג"כ לזרעו. ע"כ. וכ' ע"ז הרו"ח, ואני אומר שאין לומר כן מסתמא. וגם כי מידי ספיקא לא נפיק, וקי"ל דבדבר סכנה כל שאתה מרבה ספקות וספקי ספקות נקטינן לחומר'. ועוד שמבוי' (בס"י תעז) דבב' אחיות לב' אחים מיירי בכל אדם. והוא ברור. ע"כ. ואשר חשב הרב לומר דלא מהני ס"ס בדברים אלו, משום דחמירא סכנתא מאיסורא. (וע"ע בשו"ת זכרון יהודה ח"ב (ס"י קמט), ובעקרי הד"ט יו"ד (ס"י יד סוף אות ב) שכ"כ). נראה שאינו מוכרח. שהרי אין זו סכנה טבעית, שהשכל מחייב להשמר ממנה, רק סכנה סגולית. ובכה"ג י"ל דספקא לקולא. וכמ"ש בפסחים (ק): דא"ד ספק סכנת זוגות לקולא. ע"ש. וכבר הארכתי בעניי בזה בשו"ת יביע אומר ח"א (חיו"ד ס"י ט אות ו והלאה). והבאנו כמה מגדולי האחרונים שחילקו בזה. וסמוכין לדברינו מפ"י הרמב"ם (יומא פג). ע"ש. וגם הלום ראיתי בשו"ת אמרי אש (ס"י ט), שהעיר עמ"ש הרב השואל דהוגד לו שמשפחתו מתיחסת לריה"ח ז"ל, ולכן לבו נוקפו להשיא בתו לאברך ששמו כשמו בתוספת שם אחר, דחמירא סכנתא מאיסורא. וע"ז השיב, דדוקא בדברים שהם סכנה בטבעם כגון ארס נחש אמרינן הכי, אבל בזה שאין סכנה בטבע כלל, רק לפי שצפה ריה"ח ברוה"ק אינו מוכרח לומר חמירא סכנתא. ע"ש. וכן העיר בקצרה בשו"ת תורת חסד מלובלין (ס"י לט). ע"ש. גם בשו"ת אבן יקרה (חאה"ע ס"י טו) הקל בדברים אלו ע"פ ס"ס. ע"ש. ולכן לענין נ"ד שהחתן כשם חמיו והכלה כשם חמותה, יש להקל. משום דאיכא ס"ס, שמא לא צוה אלא לזרעו, ושמא לא הזהיר אלא במשולשים וכמ"ש החכ"א והחת"ס. ומה גם כי הראב"ד עביד עובדא בנפשיה להקל, וידוע כי הראב"ד ז"ל היה גדול גם בקבלה, וכמו שהעיד מהרח"ו

סב סק"ט). ע"ש. וראיתי בשו"ת זכרון יהודה (חאו"ח סי' קצו, וח"ב סי' קמט) שכ' לתרץ קו' הנוב"י הנ"ל, ע"פ מ"ש באיכה רבתי (פרשה ב פסוק בלע ה' ולא חמל), דכל הני פ' זוגי וכו' תלינהו בחדא גופנא. וא"כ חזי מאי סליק בהו. ע"ש. אולם ביפה ענף שם הגירסא כללינהו בחדא גופנא. ופי' שזיווגם במקום א' ששמו גופנא. וכ"כ בעף יוסף שם. ושכ"כ מהר"ם די לונזאנו במעריך (ערך גסנא). ע"ש. ושור"ר בשו"ת שם אריה (חאה"ע סי' סה) שהעיר ג"כ מד' האיכ"ר הנ"ל, וכי, שלא יאמר אדם חזי מה עלתה להם, לכן יש להביא ד' המעריך הנ"ל, שהכוונה שהנישואים היו בעיר גפנא. וסיים, דמכיון שגם רב חסדא ורמי בר חמא ומר עוקבא בר חמא עשו מעשה כן, בודאי שאין לחוש. ע"ש. ומ"מ הואיל והכנה"ג (סי' סב) חושש בדבר, והביאו להלכה בשו"ת יוסף אומץ (סי' לו אות ב). וכן הסכים בזבחי צדק (סי' קטז ס"ק עט). ועוד. נראה שנכון לחוש לזה במקום שנהגו להקפיד. דבכה"ג איכא למיחש משום עינא בישא וכמ"ש החיד"א בטעמו הב' הנ"ל. אבל במקום שאין יודעים מזה או שנהגו להקל, בודאי שאפשר לסמוך על הנוב"י הנ"ל. וכן פסק בשו"ת שם ראיה שם. ומכ"ש לפמ"ש החת"ס בכיו"ב דלא קפיד לא קפדי בהדיה. וכן הוריתי למעשה. וסמכתי על מש"כ הגאון מהר"ש סלאנט בתשובה להתיר להלכה ולמעשה לב' אחים לשאת שתי אחיות. והוב"ד בשו"ת מלמד להועיל (חאו"ח סי' קיג אות יא, וחאה"ע סי' יט). ע"ש. וכ"ה בס' תורת ר' שמואל סלאנט חאה"ע (סי' פ עמוד פז). וכ"כ בשו"ת יבי"א ח"ד (אה"ע סי' ד, ובגיליון). וכן עשו והצליחו. והנה מציינו בזבחי צדק (שם ס"ק פ) שכ', דמ"ש הכנה"ג [בשם צוואת ריה"ח סי' לג], שלא יתחתן אדם ב' פעמים עם חבריו, בן ובת - בת ובן. בעירנו אין מקפידים ע"ז, ונושאים לכתחלה באופן זה. ולא ראינו שיצא תקלה מזה ח"ו אלא אדרבה מצליחים בזיווגם. ע"כ. נמצא שאפילו במקום שחוששים הרבה כמו במדינת כבל, לא נהגו לחוש בכל הדברים.

ודעת תליתאי ח"א (ס"ס רסג) שבצירוף שם נוסף יש להקל. וכ"כ בשו"ת תירוש ויצהר סי' ריד, דקצ"א סע"ב). וכ"כ בס' שר התורה להג' מטשעבין שנהגו להקל כשיש לאחד מהם ב' שמות, וכ"כ מילי דחסידותא בדרכי תשובה (סי' קטז אות נו). וכ"כ בשו"ת מערכי לב צירלסון (חיו"ד סי' נו). וע"ע בספר מנחה חריבה (דף נב ע"ב). וע"ע בשו"ת מנחת יצחק ח"ז (סי' קט), ובשו"ת קנין תורה ח"ב (סי' קכו) לגבי כלה וחמותה. וכל הרוצה לסמוך על כל הגדולים הללו, סמוך לבו בטוח בה' כי לא יאונה לו כל און.

(יא) ולדאתן עלה בנוגע לב' אחים הרוצים לישא ב' אחיות, הנה אף על פי שהנוב"י הקשה ע"ז, ממ"ש בגמ' שהיו פ' זוגי אחים לפ' זוגות אחיות, ומכח זה הכריח דלא צוה ריה"ח אלא לזרעו, כבר כ' לתרץ החיד"א שיש חילוק בין זמנם לזמננו, מתרי טעמי, א. משום שגברה הסט"א של עין הרע בזה"ז. ב. שאין זה מצוי לעשות כן בזמננו, ולכן יש חשש של עיה"ר. (והובא לעיל סוף אות א). ע"כ. ויש לפקפק בטעמו הא', שהרי הדבר ידוע כי הרבה עניני רוח רעה אינם נמצאים בזמננו. וכמ"ש התוס' חולין (קז:): גבי רוח רעה דשיבתא. וע"ע במרדכי (פ' המוציא י"ן). וביש"ש (פ' כל הבשר). ועמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"א (חיו"ד סי' ט), שכ"כ עוד כמה פוסקים רוא"ח. ע"ש. וכמו כן אדרבה איפכא מסתברא דעיה"ר נמי נתמעט בזה"ז. וע' בב"מ (קז:), רב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד, אמר צ"ט בעין הרע וא' בדרך ארץ. וע' בתוס' שם. ומבואר שאז היתה שליטת עיה"ר בכל תוקף. ואפשר דהאידינא אכשור דרי להאי מילתא, מטעם כי הסט"א יונקת מן הקדושה, ולפי תוקף קדושת הראשונים היתה הסט"א תקיפה ביותר. משא"כ בזה"ז כי דלוננו מאד. ואין לנו עסק בנסתרות. ועכ"פ המציאות נראית להיפך מכמה עניני רור"ר. וכמו כן עניני הכשפים נתמעטו מאד כנודע. ואכמ"ל. וע' בס' יפה ללב ח"ד (סי' יב

והכל תלוי במנהג, נהרא נהרא ופשטיה. [וע' בשו"ת מנחת אלעזר ח"ג (ס"ס יג). ובשו"ת חלקת יעקב (ס" קכז). ע"ש].

(יב) ומעתה הבא נבא לנ"ד, שבעיר הזאת (מצרים) אינם יודעים כלל מזה, ומעשים בכל יום שהחתן שמו כשם חמיו, ושם הכלה כשם חמותה, ואין פוצה פה ומצפצף. ונראה שהבאים לישא באופן כזה, אין להודיעם כלום. ועל כיו"ב נאמר האידנא דדשו בו רבים שומר פתאים ה'. והרה"ג ר' רחמים חיים יהודה ישראל ז"ל האב"ד דרודוס בתשו' בס' יפה ללב (דמ"ז ע"א) כתב, כי בעירו ג"כ לא היו חוששים לזה, עד שבא חכם א' שהיה שהיה דורש לרבים דברי מוסר, ובכלל דבריו א"ל ממה שראה בצוואות ריה"ח. ומאז פשט המנהג להזהר בזה. ושרא ליה מאריה שע"ז כמה אנשים מצטערים להשיא בנותיהם וכו'. ולא ראה בס"ח (ס"י תעז) דבעינן משולשים וכו'. ע"כ. והרה"ג המחבר שם, הגן בעד המנהג שנהגו להחמיר, ע"פ מעשה שהיה ששם החתן היה כשם חמיו, ומיד נפטר לבית עולמו בקצור ימים ושנים, וכמ"ש ה' חנא וחסדא ח"ב (דרכ"ה ע"ב). ודחה ד' החכ"א שכ' דבעינן משולשים וכו'. ע"ש. ולפע"ד בטוב ילין מר מהרח"י ישראל הנ"ל, כי אין ללמוד ממקרה יחידי ללמד על הכלל כולו. ומה גם בזה"ז שנתמעטו החרדים לדבר ה'. ראיתי בני עליה והמה מעטים. ואפילו יראי ה' באופן בינוני נתמעטו כ"כ עד כי נער יכתבם. כי בעוה"ר ע"י החינוך הקלוקל סר מרע משתולל. ונשארנו מעט מהרבה. וקשה הדבר עד מאד למצוא חתן הגון ביראת ה', והא ודאי דבכה"ג שמתכוונים לש"ש לחפש דוקא בחור כזה, אין לחוש על מה ששמו כשם חמיו, כי מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ולא בכל יומא מתרחיש ניסא. ובפרט שיש לחוש פן תתן עיניה באחר שאינו הגון מצד יראת ה'. וכמ"ש בסוטה (מז): משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים, שאין דורנו רואה אלא לפנים. ע"ש. וכ"ש

בדור היתום הזה. שיש חשש שתנשא אפילו למחלל שבת ואוכל נבילות וטרפות וכו'. וכבר סיים הנוב"י הנ"ל, על שאין מקפידים שבנותיהם ינשאו לע"ה וכו'. אשר ע"כ אין לפרסם דבריהם אלו במקום שאין יודעים מזה. דנפיק מינה חורבא.

(יג) ונראה עוד כי אפילו במקום שנהגו להחמיר, ומאן דהוא רוצה להקל ואומר שאינו מקפיד ע"ז, אין למחות בידו בחזקה. וכ"ש שאם קפץ אחד ושידך או קידש דשפיר דמי לכנסה. שהרי גדולה מזו מצאנו להרמב"ם בתשובה הובא בכ"מ (פכ"א מהא"ב הל' לא), בדין קטלנית, שאין בזה איסור, אלא הוא מרוחק על צד הניחוש והפחד והתימהון, שיש ברוב השעות, שינזקו בהן הגופות החלשים, ואין חילוק בין זה לאוכל מכי שאסר גנא (חולין קה:). ואף על פי שיש חכמים שסוברים שלא תנשא, אומרים לה אם תמצאי מי שיקדשך לא נחייבו לגרש. והיו מערימין ומקדשין בפני שני עדים, ואח"כ כותבים לה ב"ד כתובה, ומכניסין אותה לחופה וכו'. וכן היו עושים בית דינו של הרי"ף, ובית דינו של הרי"י הלוי אבן מיגאש תלמידו, וכל הבאים אחריהם. וכן אנו עושים במצרים להתיר. עכ"ל. וע"ע בשו"ת הרמב"ם (ירושלים תרצ"ד, ס"י קע). ע"ש. ואם בדין קטלנית המבואר להדיא בש"ס היו אומרים לה כן, ולא היו מוחים בדיהם, כ"ש בעניני צוואות ריה"ח (שמבואר בש"ס להיפך, ו"א שלא צוה אלא לזרעו. א"נ במשולשים). שהרוצה להקל אין לגעור בו. ואף על פי שהרא"ש וסיעתו חולקים על הרמב"ם, וס"ל שאפילו אם נתקדשה תצא. מ"מ הריב"ש (ס"י רמא) הסכים לד' הרמב"ם. וכן פסק מרן בש"ע אבן העזר (סימן ט). והכי נקטינן. וע' בשו"ת נוב"י מה"ק חאה"ע (סימן ט). ובשו"ת תשובה מאהבה (ס"י צב). ע"ש. ובזה שאין לו יסוד בש"ס, נראה פשוט שאף הרא"ש וסיעתו הן הן יודו שיכנסו לכתחלה. וע' בתה"ד (ס"י ריא). ובשו"ת משנת ר"א ח"ב (חאה"ע ס"י טו). וי"ל ע"ד. ואכמ"ל. ואל תשיבני

ממ"ש הרמב"ם (פי"א מה' רוצח ה"ה) וז"ל: הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות. וכל העובר עליהם ואומר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך, או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הן, לא יניח אדם פיו על הסילון המקלח וישתה וכו' שמא יבלע עלוקה. ולא ישתה מים מגולים שמא שתה מהן נחש וכו'. ע"ש. וכ"פ מרן בחו"מ (ס"ס תכז). ע"ש. כי בצדה תברא, דהתם בסכנות טבעיות מיירי. ולא בסכנות סגוליות שאינם ע"פ הטבע. וכנ"ל (אות י), שיש חילוק גדול ביניהם. וז"ש הרמב"ם בתשו' הנ"ל גבי קטלנית, שאין כאן איסור, אלא הוא מרוחק על צד הניחוש וכו'. ואין חילוק בין זה לאוכל ממי שאסר דאסר גנא. ע"כ. וע"כ שהרמב"ם מחלק בין סכנות טבעיות כגון גילוי וכיו"ב, לסכנות סגוליות כגון קטלנית. וכעין מ"ש הרמב"ם בפ"י ליומא (פג). ע"ש. וע' בתשו' המיוחסות להרמב"ן (ס"ס קכא). ושור"ר שכ"כ בשו"ת התשב"ץ ח"ג (סי' יד) גבי קטלנית ושהריב"ש לא הודה לו. וע' בשו"ת הרי"ן מ"גאש (סי' קג) שלא כ"כ בדין קטלנית. וע' ברכ"י אה"ע (סי' ט' סק"ד). ודו"ק. וע' בהגהות שערי חיים על ספר שער אפרים (שער א אות ל) שכ' להשיב על השע"א מדברי הרמב"ם. ולק"מ. ורי"ח סופר בסו"ס כנסת יחזקאל (בהגהותיו עמוד יט) כ' כדברינו.

(יד) איברא דחזי הוית בס' חינוא וחסדא ח"א (דק"ל ע"ב). שכתב להשוות דין צוואת ריה"ח למ"ש הרמב"ם ה' רוצח הנ"ל. והוסיף, אף על פי שיש לדחות ולומר דהתם בסכנה ודאית, מ"מ נראה דה"ה בספק סכנה כגון לשתות מים מן המעין דשמא יבלע עלוקה וכיו"ב. ותו דגם בספק סכנה איכא משום ונשמרתם מאד לנפשותיכם וכו'. עכת"ד. [וכ"כ עוד בס' חינוא וחסדא בח"ב (דרכ"ו ע"ב), והובא בס' יפה ללב ח"ז (דמ"ט ע"א), שיש לגעור במי שרוצה לעשות זיווג שלא כצוואת ריה"ח. ע"ש. וכן הובאו בשד"ח (מע' חתן וכלה סוף אות ה) ד"ה

ואם יש לגעור]. ודברים אלו הם נגד החת"ס שכ' דלא קפיד לא קפדי בהדיה. ולא הרגיש הרב בחילוק שכתבנו בין סכנה טבעית לסכנה סגולית. וכדמוכח מדי הרמב"ם. וכ"כ בשו"ת מנחת אלעזר ח"ב (סי' עו). וע"ע בשו"ת שמן רוקח תליתאה (חאה"ע סימן ח). ובשו"ת שם אריה (חאה"ע סימן לה - לו). ובשו"ת קהלת יעקב מקרלין (חאה"ע סימן ד). ובשו"ת אבן הראשה (סי' יד). ובשו"ת אפרקסטא דעניא (סי' קסט). ע"ש. אולם ראיתי לה' חינוא וחסדא בח"א ובח"ב שם, שהוסיף להביא ראיה ממ"ש המרדכי ומהר"ם בס' התשב"ץ (סי' קז), שיכולים לקרות ב' אחים זא"ז לעליית ס"ת, וכן הבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. ע"כ. וכ' הא"ר שם בשם מהרי"ל, וכן בס' יד אהרן שם, שאפילו אם רצה לעלות ואמר שאינו מקפיד אין מניחין אותו. (וה' יד אהרן הביא ראיה לזה גם מד' הרמב"ם ה' רוצח הנ"ל. וא"מ). ע"ש. וע"ע בס' ימי שלמה קמחי (דס"ב ע"ב). והנה אמת שכ"כ גם הברכ"י (שם אות ו), ובשו"ת יוסף אומץ (סי' טז אות ד). וע"ע בשו"ת לב חיים ח"ג (סי' צט, ד"ק ע"א). ע"ש. ומ"מ אין הדבר מוסכם כ"כ, כי בס' לשון חכמים (ר"ז ע"ד) הביא דברי ה' נוהג כצאן יוסף שכ', שראה בעיר א', שעלו ד' אחים זה אחר זה, וחכם העיר לא מיחה. ואף הוא אמר דלא קפיד לא קפדי בהדיה. ע"כ. וראית הברכ"י מלשון הש"ע, אינה מוכרחת, וכמ"ש הפתה"ד (שם סק"ו). ואף שהסכמת האחרונים כמ"ש מהרי"ל. מ"מ אין מזה שום ראיה לנ"ד, כי רב המרחק ביניהם, דשאני התם שאפשר להפסיק ביניהם, באיש אחר שיעלה לס"ת בין זה לזה. שבזה פשט המנהג בא"י ומצרים וגלילותיהן להקל. וכמ"ש בס' מטה יהודה. ובמחבר"ר (סי' קמא סק"ד). ע"ש. והואיל ואפשר לקיים שניהם, יש למחות במי שירצה להקל, כי מהיות טוב אל תקרא רע. אבל בעניני זיווג שקשין זיווגים כקריעת ים סוף. (וע' במאירי ריש סוטה ב.). ומכ"ש בזה"ז שהמציאות מוכיחה עד כמה קשה לזווג זיווג הגון ביר"ש וכל

מדות טובות כנודע. הא ודאי דלא מסתבר לדחות הזיווג אך ורק מסיבת צוואת ריה"ח. ומה גם שי"א שלא צוה אלא לזרעו. א"נ דוקא במשולשים. והרי אף בדין ב' אחים ואב ובנו לעליית ספר תורה, כ' בשירי כנה"ג, ובס' יד אהרן (סי' קמא), שאם עלה שוב לא ירד. וכ"כ הפר"ח, וא"ר, ודה"ח, ומשנ"ב (שם). ואף על גב דליכא חששא משום דכל הקוראים אותו לעלות לס"ת ואינו עולה, מקצרין ימיו וכו' (ברכות נה.). שהרי אפשר לקרוא אח"ז בהפסק עולה אחר. וכנ"ל. ועכ"ז אמרינן כיון שעלה לא ירד. וכ"ש כשנפגשו זוג השוים ביראת ה' ומדות טובות שכלם מתאימות, ונבוא להפריד בין הדבקים מפני שהשמות שוים, שם החתן כשם חמיו, או שם הכלה כשם חמותה, וכיו"ב, (ומכ"ש כשכבר שידך או קידש), הא ודאי דלא גרע מהתם דאמרינן כיון שעלה לא ירד. ומכ"ש דהכא איכא כמה עיקולי ופשרי, שי"א שלא צוה אלא לזרעו. וי"א דוקא במשולשים. וכאמור. וע"ע בשו"ת אהל אברהם הכהן (סי' סז), שכ' להקל כשאין שמות החתן והחותן משולשים (כשם חותנו של החותן). ומכ"ש אם נשתדכו כבר, ואם ירצו ישנו השם וכו'. ע"ש. וע"ע שו"ת מהר"ם בריסק ח"ב (סי' עא), שהתיר כשיש לאחד מהם ב' שמות, שמלבד השם ששויים בו החתן וחמיו יש לא' מהם עוד שם. ע"ש. וע"ע בשו"ת אבן יקרה ח"א (חאה"ע סי' טז). ואף הג' חת"ס דהוה גברא קפדנא בכיו"ב, וכמו שהעיד על עצמו בחת"ס (חיו"ד ר"ס שמו). ע"ש. כ' בנ"ד דלא קפיד לא קפדי בהדיה. ויש לזה סיוע שיש בו ממש דעין הרע הוי מידת חסידות, עי' בתשובת הרמב"ם לחכמי לונל (ירושלים תרצד, ס' רס). ורמז תשובה זו בקצרה ה"ה שם, וכ"פ בחו"מ (סי' קנח ס"ג). ובערה"ש שם ס"ב. וע"ע בשו"ת שם אריה חיו"ד (סי' כז, דל"ט רע"א) שכ' שכל צוואות ריה"ח חששות רחוקות הן ולא יזיקו אלא לא' מני אלף, ומתקנת חכמים אין לחוש להם, שאינם אלא דרך עצה טובה, משמרת למשמרת, ולפנים

משורת הדין ומשנת חסידים הוא, ודלא קפיד לא קפיד בהדיה. רק הירא וחושש תע"ב. וכ"פ בשו"ת אג"מ חאה"ע (סי' ד) דבכה"ג אמרינן מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה. וכ"כ בשו"ת משפטי עוזיאל חלק חו"מ (סי' ס"ט ל"ט). וע' בס' פאר הדור בשבחי החזו"א (ח"ד עמ' צא) שהחזו"א היקל בדלא אקפיד, כששם הכלה ותמותה שוה. וע"ש. וע"ע בשו"ת עזרת כהן להגראי"ק (סי' ז) שמיקל בפרט בא"י וכו'. וע"ע בשו"ת יבי"א ח"ד (אה"ע סי' י' ובגיליון). [וע' איגרות סופרים מהחת"ס סי' כ"ה ובהערה שם ע' כג. וע' בבא"ח ס"פ שופטים]. וא"כ מה כח ב"ד יפה למחות בחזקה או לגעור במי שאומר שאינו מקפיד בזה. וע"ע בשו"ת צמח צדק מליובאוויטש אה"ע (סי' יא), וברוח חיים אה"ע (סי' ב אות ג), ובשד"ח אס"ד מערכת אישות (סי' א אות לו) גבי נישואי כהנת שאין למחות. וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק (אה"ע סי' ו) ובשו"ת משנה שכיר (סי' צח). ובשו"ת דרכי שלום (סי' כב). ובשו"ת טוטו"ד תליתאי ח"א (סי' ס"ס רסג). ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ז (דף שצא ע"ב). וכתבתי בזה ביבי"א ח"ג חיו"ד (סי' ז אות ג). ואין לנו אלא לדבר עמו בלשון רכה ואמירה נעימה, שיסכים להוסיף עוד שם על שמו, אשר בזה רבו האחרונים שכ' להתיר. וכנ"ל (אות י). וע' בשו"ת פרי השדה ח"א (סי' סט). ע"ש. ודו"ק.

(טו) ונוסף על כל האמור י"ל עוד כי בזה"ז רובא דרובא הבאים לישא אשה, הם למעלה מעשרים שנה. וידוע מ"ש חז"ל (קידושין כט:), בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בהרהורי עבירה. ותנא דבי רי"ש, עד כ' שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומצפה לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיעו כ' ולא נשא, אומר תיפח עצמותיו. ע"ש. וא"כ אדרבה טוב להקדים יפה שעה אחת קודם, ולא לדחות הזיווג שבא לפניו, משום צוואת ריה"ח. וכמ"ש מהר"י שווארץ בס' גנוזי יוסף (סי' כ אות ז) שמצא בתשו' להגאון מהר"ם גרינוואלד (מח"ס ערוגת

ב. וכ"כ מו"ר מרן הראש"ל שליט"א בספר שובע שמחות (פרק א' סעיף ז) וז"ל: בחור שהציעו לו שידוך אשר שם החתן הוא כשם אבי הכלה, או ששם הכלה הוא כשם אמו, אין לו לדחות את ההצעה אם היא מתאימה לו מכל הבחינות. ונכון שהחתן יוסיף שם במסמכים הרשמיים, וכן בעלייתו לתורה [בעשיית מי שבירך], עד שיתפרסם הדבר, לפחות ל' יום קודם לחופה, וכן תעשה הכלה ששמה כשם חמותה, שתוסיף שם אחר על שמה.

והוסיף בהארה (שם) על האמור שיש שכתבו שטעם אזהרה זו הוא מחשש לעיני הרע, וכמו שכתב מרן החיד"א בביאורו לספר החסידים הנ"ל (בברית עולם סי' תעז). וכ"ה בשו"ת השיב משה (סי' ט), ובספר יפה ללב ח"ד (אהע"ז סי' סד ס"ק יא), ובשו"ת פרי השדה ח"א (סי' ט), ובחזון איש [בספר מעשה איש עמ' רטו]. ויש אומרים שטעם אזהרה זו כדי שהבת לא תעבור על כיבוד אב ואם, שהרי אם תקרא לבעלה [ששמו כשם חמיו] בפני אביה, עוברת על כיבוד אב ואם. וכן כתבו בהגהת יד שאלו (לסי' רמ), ובתורה תמימה (בראשית לב, ד). ע"ש. ובקובץ מבקשי תורה (כד, עמ' קנה) מובא בשם הגר"י קנייבסקי זצ"ל שעיקר צוואת ר' יהודה החסיד שלא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו, הוא משום צניעות שלא יקרא לזו ותבוא זו.

ונפקא מינה דאם יש איזה שינוי בשם, או שהאחת מכנים שמה במבטא אשכנזי, ולזו מכנים שמה במבטא ספרדי, וכולם קוראים לזו כך ולזו כך, וכן באופן שאין הבת והחתן דרים בעיר אחת עם חמיו וחמותו או עם ההורים, דליכא לחוש שמא הבת תקרא לבעלה בפני חמיה, או שהחתן יקרא לכלתו בפני אמו, דבכהאי גוונא שרי. אך לטעמא דעין הרע גם בכהאי גוונא יש להקפיד בזה. ועיין בשדי חמד (מערכת כ' סוף כלל עד) שכתב, שהטעם הנ"ל לא יתכן כי אם לבני האשכנזים כי זה דרכם לקרוא בשמות ההורים. אבל למנהג הספרדים [בזמננו] שאין הבנים קוראים לבניהם

הבושם), שהעלה שכל אזהרה זו (ששם החתן כשם חמיו, ושם הכלה כשם חמותה) לא נאמרה אלא באדם שלא הגיע לשנות העשרים. אבל הגיע לעשרים ולא נשא עדיין, אין לו לחוש לשום דבר, ומצוה לזרוזי נפשיה ולהקדים עצמו לדבר מצוה, יפה שעה אחת קודם. להנצל מלטותא (תפח עצמותיו) שארז"ל. וכה"ג כ' התוס' קידושין (מא) ד"ה אסור. ובמלואים (שם) כתב הנה ראיתי כמו כן למהר"ש פאללאק בשו"ת שם משמעון (חאה"ע ר"ס כא), שכתב, שבזה"ז אחר המלחמה שבנות ישראל באו בשנים ואין דורש ואין מבקש, ועי"ז כמה פריצות מצויה בעוה"ר, יש להתיר לשאת חתן ששמו כשם חמיו. וכה"ג בתוס' קידושין (מא). ע"ש. וע"ע בס' שם משמעון הנ"ל (סי' ו). וע"ע בשו"ת אהל אברהם הכהן (סי' סז), שכ' להקל כשאין שמות החתן והחתן משולשים (כשם חותנו של החותן). ומכ"ש אם נשתדכו כבר, ואם ירצו ישנו השם וכו'. ע"ש. ע"כ. וע"ע שו"ת מהר"ם בריסק ח"ב (סי' עא), שהתיר כשיש לאחד מהם ב' שמות, שמלבד השם ששויים בו החתן וחמיו, יש לא' מהם עוד שם. ע"ש. וע"ע בשו"ת אבן יקרה ח"א (חאה"ע סי' טז). ע"ש. ומה שהאריך לצדד להחמיר בזה בס' יפ"ל שם, הרואה יראה ש"ל ע"ד. וע' מה שהאריך מאד בזה בשד"ח (מע' חתן וכלה), ולרוב הטירדות לא יכלתי להתבסס מד"ק. אך זאת ראיתי שגם הוא ז"ל כ' על בני עירו שאינם יודעים מצוואות אלו, שאין להרעיש ע"ז, ושומר פתאים ה'. ושור"ר שכ"כ בס' יעלזו חסידים למהר"א פאפו (מח"ס פלא יועץ) שכ', כי עניני הזיווגים נגזרים מן השמים, וכאשר נגזר מן השמים הקדוש ברוך הוא מגלגל שלא יהיה להם ידיעה מזה ומזדווגים. ולכן אין לגלות להם. ולא תאונה אליהם רעה כי שומר פתאים ה'. אבל מי שיש לו ידיעה חלילה לו שלא לחוש וכו'. [וע' ברוח חיים (סי' סב סק"ב). ודו"ק]. ע"כ. והנה בכ"ד כיונתי לדבריו, ומשנה לא זזה ממקומה. והשי"ת יאיר עינינו בתוה"ק אמן. ע"כ תשובתו הרמתה של מרן זיע"א היבי"א.

על שם ההורים, אין מקום לטעם זה. וכן אין שייך טעם זה אלא למקומות שמקפידים שלא לקרא שם בנו כשם אבא בעודנו חי, אבל במקומותינו שאדם קורא את בנו בשם אביו אף כשהוא חי, וכן את בתו בשם אמו אף שהאב והבן דרים יחדיו, אלמא לא קפדי בהכי, ואם כן אין שייך זה לגבי חתן וחמיו כמובן. והגר"י קנייבסקי הנ"ל אמר, שאם יש שינוי במבטא אין אלו שמות שווין.

גם בשו"ת זכרון יהודה ח"ב (סי' קמו) כתב, שהטעם למ"ש רבי יהודה החסיד בצוואותיו שלא יהיה שם החתן כשם חמיו, ושלא יהיה שם הכלה כשם חמותה, דהיינו משום שכתבו הרמב"ם והשלחן ערוך שאסור לקרוא לאביו או לאמו בשמם, וגם לאחרים אין לקוראם בשמותם, כששמם שוה לאביו או לאמו, ולכן אם שם החתן כשם חמיו, עוברת הבת על מצות כיבוד אב, כשקוראת לבעלה בשמו שהוא כשם אביה, וכן כשהכלה כשם חמותה וקורא לה בעלה בשמה, בפני אמו, עובר הוא על מצות כיבוד אם. ע"ש.

ותימה שהרי המנהג פשוט אצלנו לקרוא שם הבנים בשם אבי הבעל ואבי האשה אף כשהם בחיים, וכן את הבנות בשם אמותיהם, ואילו היה מקום להקפיד שלא ישא אשה בשם אמו, ולא ישא אשה בשם אביה כשמו, כל שכן שהיה לנו להקפיד לכתחלה שלא לקרוא לבנים ולבנות על שם ההורים מטעם הנ"ל. אלא ודאי שכיון שאפשר לקרוא שם הבנים והבנות בכינוי לית לן בה. ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ב' (חלק אבן העזר סימן ז' אות ז' והלאה). ע"ש. ועיין בשדי חמד (מערכת חתן וכלה אות ה') שכתב בשם הרב יד שאול, על מה שכתב מרן, היה שם אחרים כשם אחרים משנה שמם וכו', דמזה יש סמך גדול למה שגזהרים העולם שלא לישא אשה ששמה כשם אמו, וחתן ששמו כשם חמיו, דמה יעשו בהזכרה שמם. ואף דלא קיימא לן כהרמב"ם, כמו שכתב הש"ך סק"ג, היינו באי אפשר בענין אחר,

אבל לכתחלה למה לא נחוש לדברי הרמב"ם. וכתב על זה השדי חמד, דאין שייך טעם זה אלא למקומות שמקפידים שלא לקרות שם בנו כשם אביו בעודנו חי, אבל במקומותינו שאדם קורא שם בנו בשם אביו אף בעודנו חי, אף שהאב והבן דרים יחד, והאיש קורא שם בנו משה כשם אביו הזקן בפני אביו כמה פעמים ואינו נמנע, אלמא לא קפדי בהכי. אם כן אין שייך טעם זה לגבי חתן וחמיו. ע"כ.

ועוד כתב במערכת כללים (מערכת כ' כלל קד): ובעיקר הדין שלא להזכיר את האב בשמו כתב הגאון שאילת שלום (מה"ת סימן רמג) שהרב השואל חשש וקרא תגר על המנהג שנוהגים לקרוא הבנים בשם אביהם, כי לא נכון לעשות כן על פי המבואר בש"ע שלא יקראנו בשמו. והשיב, דמנהג ישראל תורה היא, וכדין יעשו, שהרי דעת הדרישה שם שאם אינו שם פלאי מותר לקרוא לאחרים בשמם אף בפני אביו. ונראה מדברי הש"ך (סק"ג) שמסכים עמו. ע"כ.

ג. ועכ"פ לדידן דנקטינן כדעת מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, יש לאסור לקרוא לאחרים ששמם כשם אביו בפני אביו אף בשם שאינו שם פלאי. וממילא טעמו של השדי חמד לכאורה לא יכון לדעת מרן שקבלנו הוראותיו. אלא שבעיקר דינו להקל יש לסמוך על זה מטעם אחר, והוא מצד מחילת האב על מוראו, וידוע שנחלקו האחרונים אי מהני מחילה בדין מורא או לא, והאריך בזה בשו"ת צפיתית בדבש, והעלה שם שגם בדין מורא מועילה מחילה. וכ"ד החיי אדם, והרב משכנות יעקב, ומרן החיד"א, והרב גדולת אלישע, ועוד. ובנ"ד הרי האבא חפץ שיקראו לנכד בשמו, ויש לו שמחה בזה שהנכד קרוי על שמו, וממילא מותר לקוראו בשמו בפני אביו.

ובהליכות עולם חלק ז' (עמוד רכז) הוסיף דשוב מצא כן בשו"ת מהר"ם פרובינצאל הנד"מ ח"א (סי' ט) שכתב, אנכי להשם אלקים אמת, ותורותיו אמת, לא ידעתי אכנה, כי הצוואות המיוחסות לר' יהודה החסיד, אין להאמין

שמהני בה ספקא לקולא, ומה גם כי הראב"ד עשה מעשה בעצמו להקל, וידוע כי הראב"ד ז"ל היה גדול גם בקבלה, וכמו שהעיד מהרח"ו ז"ל בהקדמה לס' עץ חיים, בשם האר"י ז"ל, שקבלת הראב"ד היא קבלה אמתית מפי אליהו ז"ל שנגלה אליו. וכל זה דוקא כשהשמות שוים ממש כמו שכתב בשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (חאה"ע ס"י קמג) בשם הגאון שב יעקב (ס"י כג) בשם הגאון מהרש"ז מלאדי נ"ע, אבל אם אין השמות שוים ממש אין לחוש כלל. ויש תקנה בשמות שוים להוסיף שם קודם שלושים יום מן החופה כמ"ש בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חאו"ח ס"ס קה) ועוד, ואפילו במקום שנהגו להחמיר מי שרוצה להקל ואומר שאינו מקפיד אין למחות בידו בחזקה. לפי שהוא ענין סגולי, ומכל שכן בעניני זיווג שקשין זיווגים כקריעת ים סוף, וכ"ש כשנפגשו זוג השוים ביראת ה' ומדות טובות שכלם מתאימות, וכמ"ש בשו"ת אהל אברהם הכהן (ס"י טז), ואם ירצו ישנו השם וכו', וכן כתבו אחרונים רבים כדלעיל להקל למאן דלא קפיד, ובפרט בארץ ישראל כמ"ש בשו"ת עזרת כהן להגרא"ק (ס"י ז), ובפרט אם עבר החתן גיל כ' מצוה לזרוזי נפשיה ולהקדים עצמו לדבר מצוה, יפה שעה אחת קודם. וכן אם יש איזה שינוי בשם או בכינוי באופן זה מותר ואין לחוש לעין הרע, וכן כתבו הגאון החזו"א והגר"י קנייבסקי זצ"ל, ואם הוא מצד מורא אב ואם מועיל מחילתם וכמו שכתבו האחרונים.

בהן. וכ"ש שאין לעשות מעשה על פיהן נגד קבלת חז"ל, והעוברים ע"ד חכמים בשבילן, קורא אני עליהם העוזבים ארחות יושר וכו', ואותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות, בארות נשברים אשר לא יכילו המים. גם לא מן השם הוא לומר שכל הצוואות האלה יצאו מפי החסיד, אלא מקורם מפי אחרים וייחסום אליו, או שנמצאו בעזבונו, והאמינו שהם שלו, על דרך שכ' הרמב"ם בס' המורה ח"א (ס"פ סב), על שמות זרים שבקמיעים. ע"כ. וכ"כ בשמו בקונטרס דברי זאב חלק יט (דף כג ע"א). ע"ש.

וכן כתב להשיג על מה שכתב הרה"ג ר' יעקב חיים סופר בספרו אור משה (סימן א') שהאר"י להביא דברי האחרונים שהחמירו בצוואת רבי יהודה החסיד, וגם היכא שהחתן הוסיף שם שלא יהיה שמו כשם חמיו, גם בזה החמיר. דהעיקר כדברי האחרונים הנ"ל שכתבו דאין לחוש כלל לצוואת רבי יהודה החסיד ומהם המהרש"א, הנודע ביהודה, החת"ס, האגרות משה, ועוד. ע"כ מספר שובע שמחות.

ד. אתה הראת לדעת מדברי גדולי עולם אלו, שאם שנמצאה כלה ששמה כשם חמותה והיא מתאימה מכל הבחינות לחתן, אין לדחות שידוך זה, דכיון משום שיש בזה ספק ספיקא, שמא ספר חסידים לא צוה אלא לזרעו, ושמא לא הזהיר אלא במשולשים וכמ"ש החכ"א והחת"ס. ובפרט שהוא משום סכנה סגוליית

מפתחות

סימן קלח

כלה ששמה כשם חמותה והיא מתאימה לשידוך מכל הבחינות, הביא מה שכתב היב"א בזה שאין לדחות ההצעה לשידוך, כיון שמקור האיסור הוא מספר חסידים, ויש לומר בזה ספק ספיקא, שמא ספר חסידים לא צוה אלא לזרעו, ושמא לא הזהיר אלא במשולשים וכמ"ש החכ"א והחת"ס. ובפרט שהוא משום סכנה סגולית שמהני בה ספקא לקולא, ומה גם כי הראב"ד עשה מעשה בעצמו להקל, וידוע כי הראב"ד ז"ל היה גדול גם בקבלה, וכמו שהעיד מהרח"ו ז"ל בהקדמה לס' עין חיים, בשם האר"י ז"ל, שקבלת הראב"ד היא קבלה אמתית מפי אליהו ז"ל שנגלה אליו. וכל זה דוקא כשהשמות שוים ממש כמו שכתב בשו"ת צמח צדק מליבאוויטש (חאה"ע סי' קמג) בשם הגאון שב יעקב (סי' כג) בשם הגאון מהרש"ו מלאדי נ"ע, אבל אם אין השמות שוים ממש אין לחוש כלל. ויש תקנה בשמות שוים להוסיף שם קודם שלושים יום מן החופה כמ"ש בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת (חאו"ח סי' קה) ועוד, ואפילו במקום שנהגו להחמיר מי שרוצה להקל ואומר שאינו מקפיד אין למחות בידו בחזקה. לפי שהוא ענין סגולי, ומכל שכן בעניני זיווג שקשין זיווגים כקריעת ים סוף, וכ"ש כשנפגשו זוג השוים ביראת ה' ומדות טובות שכלם מתאימות, וכמ"ש בשו"ת אהל אברהם הכהן (סי' טו), ואם ירצו ישנו השם וכו', וכן כתבו אחרונים רבים כדלעיל להקל למאן דלא קפיד, ובפרט בארץ ישראל כמ"ש בשו"ת עזרת כהן להגרא"ק (סי' ז), ובפרט אם עבר החתן גיל כ' מצוה לזרוזי נפשיה ולהקדים עצמו לדבר מצוה, יפה שעה אחת קודם. וכן אם יש איזה שינוי בשם או בכינוי באופן זה מותר ואין לחוש לעין הרע, וכן כתבו הגאון החזו"א והגר"י קנייבסקי זצ"ל, ואם הוא מצד מורא אב ואם מועיל מחילתם וכמו שכתבו האחרונים. ולכן הנכון שתוסיף שם על שמה, ותציין זאת גם במסמכים הרשמיים ל' יום לפני החופה, וכן יש להקל ולגמור השידוך אם הכינוי של שמם הוא שונה כגון שהכלה וחמותה שמם 'ברכה', אמנם לכלה קוראים 'ברוכי' ולחמותה קוראים 'ברכי' וכן כל כיוצא בזה.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 טל. ש. אשדוד

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000